

Ορέστης Διδυμιώτης

Συνοπτική περιγραφή

Δραστηριότητα για την κίνηση «Ροκ Ενάντια στον Ρατσισμό» της δεκαετίας του 1970 στη Βρετανία. Οι μαθητές και οι μαθήτριες παρακολουθούν ένα απόσπασμα από το ντοκιμαντέρ «Who shot the Sheriff?» του Alan Miles με συνεντεύξεις γνωστών μουσικών και καλλιτεχνών που συμμετείχαν στο αντιφασιστικό κίνημα. Στη συνέχεια, αφού συζητήσουν με την υπόλοιπη τάξη για το βίντεο, καθλούνται να αναζητήσουν πληροφορίες για μουσικά συγκροτήματα και τη σχέση τους με την πολιτική.

Στόχοι

Για τους μαθητές και τις μαθήτριες:

- * Να εμβαθύνουν τη γνώση τους για τον νεοναζισμό στην Ευρώπη.
- * Να εξετάσουν τις διασυνδέσεις ανάμεσα στις μουσικές υποκοιητούρες και τις πολιτικές ταυτότητες (πώς οι τελευταίες εκφράζονται και ανανοηματοδοτούνται μέσα από τη μουσική).
- * Να αναγνωρίσουν τη μουσική ως ένα ετερογενές πεδίο αγώνα.

Υλικά

- * Η/Υ
- * ηχεία
- * προτζέκτορας
- * φωτοτυπίες των κειμένων
- * πρόσβαση στο Διαδίκτυο

Τάξεις

Γ' Γυμνασίου – Γ' Λυκείου

Χώρος

Σχολική αίθουσα
με δυνατότητα προβολής

Διάρκεια

Μία διδακτική ώρα
(δυνατότητα επέκτασης
με εργασία)

Εφαρμογή

- Προβάητε το βίντεο: <https://goo.gl/isYJor> (15 λεπτά).
- Μοιράστε το φύλλο μαθητή και διαβάστε το κείμενο.
- Συζητήστε με την τάξη. Γνωρίζουν τα συγκροτήματα που αναφέρονται στο ντοκιμαντέρ και το κείμενο;
- Έχουν υπόψη τους αντίστοιχες πρωτοβουλίες με την κίνηση «Ροκ Ενάντια στον Ρατσισμό» στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια;
- Γνωρίζουν καλλιτέχνες που πήραν θέση ενάντια στον φασισμό τα τελευταία χρόνια;

Προτάσεις για εργασία

Ζητήστε από τους μαθητές και τις μαθήτριες να επιλέξουν ένα από τα παρακάτω θέματα:

- Αναζητήστε πληροφορίες για ένα συγκρότημα ή κάποιον καλλιτέχνη με αντιφασιστική δράση (από την Ελλάδα ή το εξωτερικό) και παρουσιάστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας στην τάξη (μελέτη περίπτωσης). Λάβετε υπόψη σας τα παρακάτω ερωτήματα:
  - * Πώς φαίνεται ο αντιφασιστικός προσανατολισμός του συγκεκριμένου συγκροτήματος/καλλιτέχνη; (Από τους στίχους; Τη μουσική; Την ευρύτερη στάση του; Από τι άλλο;)
  - * Γνωρίζετε περιπτώσεις στις οποίες η στάση ενός καλλιτέχνη υπήρξε αντιφατική; Μπορούμε να διαχωρίσουμε το άτομο από το μουσικό του έργο;
- Αναζητήστε πληροφορίες για ένα μουσικό είδος που σας ενδιαφέρει (π.χ. μέταλ, πανκ, χιπ-χοπ, κ.λπ.) και τη σχέση του με την πολιτική. Υπάρχουν εσωτερικές διαφοροποιήσεις σε αυτό το είδος (π.χ. white power, national socialist black metal, nazi punk vs antifa punk, redskin, low bar, κ.λπ.); Πώς εκφράζονται αυτές οι διαφορές στη μουσική, τους στίχους, το artwork ή την εμφάνιση των συγκροτημάτων;
- Ας υποθέσουμε ότι συμμετέχετε στην οργανωτική επιτροπή ενός μεγάλου αντιφασιστικού φεστιβάλ στην Ελλάδα. Ποια συγκροτήματα θα προτείνατε να εμφανιστούν; Αιτιολογήστε τις επιλογές σας.
- Εντοπίστε ένα σύγχρονο, δημοφιλές τραγούδι με ρατσιστικό, ξενοφοβικό ή σεξιστικό περιεχόμενο. Μπορείτε να υποδείξετε στους συμμαθητές σας τους στίχους στους οποίους φαίνεται αυτό; Δικαιοδογείται να τραγουδάμε τέτοιους στίχους, έστω και για πλάκα; Ποιες είναι οι συνέπειες;

Οι προτεινόμενες εργασίες καλούν τους μαθητές και τις μαθήτριες να εξετάσουν τον πολυσύνθετο και αντιφατικό τρόπο με τον οποίο εκδηλώνονται ο φασισμός και ο αντιφασισμός μέσα στον κόσμο της μουσικής. Γνωρίζουμε καλά ότι ο φασισμός επιχειρεί να εκμεταλλευτεί τους συνειρμικούς μηχανισμούς που καθιστούν το υπονοούμενο περιεχόμενο (εν προκειμένω των ήχων και των στίχων) ευκαιρία συναισθηματικής επένδυσης. Τα λογοπαίγνια, τα άξεστα αστεία, οι επαναλαμβανόμενες φράσεις-συνθήματα, τα αποκρυφιστικά σύμβολα, κ.λπ. λειτουργούν ως πρακτικο-βιωματικά σχήματα φορτισμένων ταυτίσεων και απαρνήσεων κλείνοντας το μάτι στον ακροατή/θεατή και προβάλλουν τις ανικανοποίητες, απωθημένες σκέψεις του.

Για τον τρόπο λειτουργίας και πειθούς του φασιστικού λόγου
βλ. Γεράσιμος Κουζέλης, *Φασισμός και Δημοκρατία*,
Νήσος, Αθήνα 2014, σσ. 141-148.

Ροκ

Ενάντια

στον Ρατσισμό

«Φασιστικό είδος μουσικής» μπορεί να μην υπάρχει, αλλά δεν γίνεται να μην αναγνωρίσουμε τις εκλεκτικές συγγένειες ανάμεσα στον νεοναζιστικό χώρο και ορισμένα μουσικά ρεύματα, στον βαθμό που τα τελευταία αποτελούν φιλικό περιβάλλον επώασης εθνικιστικών, ρατσιστικών και μισαλλόδοξων αντιλήψεων και πρακτικών (π.χ. η αποκαλυπτική μπλακ μέταλ με τη μυστικιστική λατρεία του θανάτου, τις παγανιστικές τελετουργίες και τις φαντασιακές αξιώσεις περί αιώνιας αλήθειας ή ορισμένα παρακλάδια της οϊρυγκ με το πάγιο αίτημα για επιστροφή στον αγνό, «ανόθευτο» από τη φυλετική/πολιτισμική πρόσμιξη ήχο του παρελθόντος). Ωστόσο, οι διαχωριστικές γραμμές δεν μπορούν να είναι απόλυτες ούτε μονοσήμαντα καθορισμένες. Δεν είναι πάντα εύκολο να ξεχωρίσουμε τις υπαρξιακές αναζητήσεις στην αλληγορική μυθολογία από τη μεταφυσικά εξιδανικευμένη νοσταλγία ενός ένδοξου παρελθόντος· την αγάπη για την παράδοση του τόπου από τη μυθοποίηση του έθνους ή αλλιώς την οργισμένη – συχνά προκλητική και συγχυσμένη – νεανική αντίδραση από τον ακροδεξιό φανατισμό και τη μνησικάκη προπαγάνδα περί «φυλετικής καθαρότητας».¹

Το ιστορικό παράδειγμα της κίνησης «Ροκ Ενάντια στον Ρατσισμό» σκιαγραφεί τις πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες που ενισχύουν τη δημιουργία μιας «αντιφασιστικής ηγεμονίας». Σύμφωνα με τον Ερνέστο Λακλάου, η ταυτότητα των υποκειμένων εξαρτάται από την «ηγεμονική συνάρθρωση και τους συσχετισμούς δυνάμεων που επικρατούν στην κοινωνία».² Οι κοινωνικές σχέσεις είναι ενδεχομενικές και ως εκ τούτου μπορούν να μεταβληθούν μέσα από αγώνες. Η ηγεμονία, σε αυτή την περίπτωση, είναι «η ίδια η διαδικασία της πολιτικής συγκρότησης της υποκειμενικότητας των μαζών και όχι η πρακτική ενός ήδη συγκροτημένου υποκειμένου».³

Ο αντιφασιστικός αγώνας αποβλέπει στη δημιουργία συμμαχιών (και συνάμα στη διάλυση των συμμαχιών του αντιπάλου) σε ένα περιβάλλον αμφίρροπης σύγκρουσης. Η συγκρότηση αντιφασιστικής ταυτότητας προϋποθέτει την πολιτική και ιδεολογική απονομιμοποίηση ή αλλιώς την (αυτο)λογοκρισία του «να είναι κανείς φασίστας». Ο Ντέιβιντ Μπόουι κάποτε δήλωσε ότι «η Βρετανία χρειάζεται έναν φασίστα για αρχηγό» και ότι «ο Χίτλερ ήταν ένας ροκ σταρ»,⁴ αλλά υπό την πίεση των γεγονότων κατάφερε να απεγκλωβιστεί έγκαιρα από το φιλοναζιστικό προφίλ, αποτελώντας ο ίδιος σύμβολο της διαφορετικότητας και της «δυνατότητάς μας να επανεφευρίσκουμε διαρκώς τους εαυτούς μας».⁵ Από την άλλη, οι Siouxsie and the Banshees, που το 1976-1977 φωτογραφίζονταν με τη σβάστικα στο πέτο, δύο χρόνια αργότερα έγραψαν το «Metal Postcard» εμπνευσμένο από τον αντιφασίστα καλλιτέχνη John Heartfield.

Σημειώσεις

1 Αντώνης Ξαγός, «Μουσική και Φασισμός. Ανίερες Συγγένειες;», 2012, στο <http://www.mic.gr/themes.asp?id=39333>

2 Ernesto Laclau, «Σοσιαλισμός, Λαός, Δημοκρατία. Ο Μετασχηματισμός των Ηγεμονικών Λογικών», μτφρ. Γρ. Ανανιάδης, Συγχρονα Θέματα, τεύχ. 17, 1983, σ. 24. 3 ό.π., σ. 26

4 Άρθρο στο blog Kollect News, «Ήταν ο Bowie φασιστάκι;», εδώ: <http://kollectnews.org/2016/01/11/bowie-david-fasistas/>

5 Δήλωση του Paul Mason στο Channel 4, στο <https://www.facebook.com/Channel4News/videos/10153448177816939/>

Ροκ

Ενάντια

στον Ρατσισμό

Ροκ Ενάντια στον Ρατσισμό

Η κίνηση «Ροκ Ενάντια στον Ρατσισμό» ιδρύθηκε το 1976, σε μια περίοδο που ο ρατσισμός και η μισαλλοδοξία κέρδιζαν συνεχώς έδαφος στη βρετανική κοινωνία. Η αυξανόμενη ανεργία, η απογοήτευση και η έλλειψη προοπτικής ήταν το καλύτερο λίπασμα για την εκδήλωση εθνικιστικών και ξενοφοβικών αντιλήψεων. Η νεοναζιστική οργάνωση του «Εθνικού Μετώπου» [National Front] είχε εξαπολύσει βίαιο ρατσιστικό πόλεμο, οργανώνοντας επιθέσεις κατά μεταναστών και άλλων μειονοτήτων. Συνολικά, 31 άνθρωποι δολοφονήθηκαν από τους νεοναζί μεταξύ 1976 και 1981 στη Βρετανία.

Τον Αύγουστο του 1976, ο ροκ κιθαρίστας Έρικ Κλάπτον διέκοψε τη συναυλία του στο Μπέρμιγχαμ για να υποστηρίξει τον ρατσιστή βουλευτή του κόμματος των Συντηρητικών Ένοχ Πάουελ –γνωστό για τον παραληρηματικό λόγο του, που έμεινε γνωστός ως «Οι ποταμοί του αίματος» [Rivers of Blood Speech], το 1968– φωνάζοντας στο κοινό το σύνθημα του Εθνικού Μετώπου: «Διατηρείστε τη Βρετανία λευκή» [Keep Britain White]. Το γεγονός αυτό προκάλεσε την άμεση αντίδραση του φωτογράφου Πωλ Σόντερς και ορισμένων ακόμα καλλιτεχνών που χαρακτήρισαν τον λόγο του Κλάπτον «αηδιστικό» και απηύθυναν κάλεσμα για τη δημιουργία ενός αντιρατσιστικού μουσικού κινήματος: «Θέλουμε επαναστατική μουσική, μουσική του δρόμου. Μουσική που διαλύει τον φόβο τού ενός ανθρώπου απέναντι στον άλλον. Μουσική της κρίσης. Μουσική του τώρα. Μουσική που γνωρίζει ποιος είναι ο πραγματικός εχθρός».

Η κίνηση «Ροκ Ενάντια στον Ρατσισμό» ήταν το πρώτο μαζικό κίνημα που βασίστηκε στη μουσική. Έφερε σε επαφή πανκ με ρέγκε συγκροτήματα, τον Τομ Ρόμπινσον με τους Steel Pulse, τον σκίνχεντ Τζίμυ Πάρσεϋ με τους ρασαφάρι Misty in Roots. Οργάνωσε συναυλίες και φεστιβάλ σε όλη την Αγγλία με τη συμμετοχή δεκάδων καλλιτεχνών (Clash, X-Ray Spex, The Ruts, Sham 69, Generation X, κ.λπ.) και εκατοντάδων χιλιάδων θεατών. Μπροστά σε αυτή την τεράστια λαϊκή κινητοποίηση το Εθνικό Μέτωπο αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Τα μέλη του δεν μπορούσαν να διαδηλώσουν ελεύθερα στους δρόμους, τα συνθήματα μίσους σβήνονταν από τους τοίχους, η ρατσιστική προπαγάνδα δεν έβρισκε πλέον ανταπόκριση. Η εκλογική απήχηση του Εθνικού Μετώπου κατέρρευσε, με αποτέλεσμα το τελευταίο να διασπαστεί σε τρία κομμάτια.¹

Σημείωση

David Renton, *When We Touched the Sky*

The Anti-Nazi League 1977-1981, New Clarion Press, Τσέλτεναμ 2006.

Ροκ

Ενάντια

στον Ρατσισμό

Η κίνηση «Ροκ Ενάντια στον Ρατσισμό» έδειξε ότι ο αντιφασιστικός αγώνας μπορεί να είναι ενθουσιώδης, δημιουργικός και μαζικός. Αρκετοί καλλιτέχνες πολιτικοποιήθηκαν και ανέπτυξαν αντιφασιστική δράση. Οι Chumbawamba και ο Τομ Ρόμπινσον κατήγγειλαν επανειλημμένα την ομοφοβία και τον εθνικισμό μέσα από τα τραγούδια τους, οι The Clash έγραψαν το «Spanish Bombs» αποδίδοντας φόρο τιμής στον Φρεντερίκο Γκαρθία Λόρκα και τους αντιφασίστες αντάρτες του Ισπανικού Εμφύλιου, ενώ οι The Specials, στο τραγούδι τους «Racist Friend», έθεσαν τους ακροατές προ των ευθυνών τους: «Αν έχεις ρατσιστές φίλους, τώρα είναι η ώρα για να δώσεις τέλος στη φιλία σας». Πιο πρόσφατα, οι Angelic Upstarts μάς θύμισαν (ξανά) τι σημαίνει αντιφασιστικό πανκ:

«Είμαι αντιναζί
Και θα παραμείνω μέχρι το τέλος.
Ένας Πακιστανός σερβιτόρος,
Ένας Ορθόδοξος Εβραίος,
Ένας ομοφυλόφιλος
συγγραφέας.
Δεν θα μπορούσα
να ήμουν σαν εσένα».

Απόσπασμα από το τραγούδι
«Anti-nazi» σε ελεύθερη απόδοση

Ροκ
Ενάντια
στον Ρατσισμό